

Componential analysis (Phân tích thành phần) là một kỹ năng phân tích bắt nguồn từ NGÔN NGỮ HỌC. Các nhà nhân học đã sử dụng kỹ năng này để phân tích NGỮ NGHĨA một loạt các từ ngữ (từ vựng) tương đối bị hạn chế được sử dụng trong một nền văn hóa nào đó để đề cập đến các đối tượng trong các lĩnh vực quan tâm. Phương pháp phân tích này được sử dụng để giải thích cách thức người dân bản xứ đã áp dụng các thuật ngữ nào đó cho các đối tượng riêng lẻ. Quy trình này bao gồm sự phân biệt chính xác các đối tượng mà người bản xứ cho rằng tương tự nhau và tiến hành sắp xếp chúng dưới cùng một thuật ngữ và các đối tượng khác nhau cần phải sắp xếp dưới các thuật ngữ khác nhau.

Về ngôn ngữ học, phân tích thành phần được sử dụng cho nhiều mục đích khác nhau, kể cả định nghĩa về ÂM VỊ của một ngôn ngữ nào đó. Công việc này được thực hiện bằng cách xác định một loạt các thành phần cơ bản (như các đặc điểm, thuộc tính, kích thước, biến số), sự kết hợp của các thành phần này phân biệt mỗi âm vị trong ngôn ngữ với các âm vị khác trên ít nhất là một kích thước. Trong trường hợp đơn giản nhất, với các biến số chỉ có hai giá trị, hai biến số sẽ cho ra 4 số hạng duy nhất; 3 biến số sẽ tạo ra 8 số hạng, 4 biến số tạo ra 16 số hạng, 5 biến số tạo ra 32 số hạng, v.v...

Về nhân học, lĩnh vực đặc trưng trong phân tích thành phần là QUAN HỆ HỌ HÀNG. Ví dụ, hãy xem xét 4 thuật ngữ tham khảo về những người họ hàng cùng dòng máu trong tiếng Anh: cô/dì/bác, chú/cậu/bác, cháu gái và cháu trai. Giả sử định nghĩa về lĩnh vực họ hàng máu mủ dựa trên các mối quan hệ cha mẹ - con cái và anh chị em (ví dụ: mẹ, cha, anh/em trai, chị/em gái), khi đó một người bản xứ muốn nói đến chị/em gái của cha mẹ họ, họ sẽ gọi người đó là “cô/dì/bác” trong khi họ sẽ gọi anh/em trai của cha mẹ họ là “chú/cậu/bác”. Con gái của những người anh/em trai và của những người chị/em gái là “cháu gái” trong khi con trai của họ sẽ là “cháu trai”. Một tập hợp các biến số cơ bản được dùng để giải thích cho những thuật ngữ chỉ họ hàng này có thể bao gồm thế hệ (+1, -1) và giới tính của người họ hàng (không phải người nói) (nam hoặc nữ). Có thể xác định 4 thuật

ngữ trên bằng cách kết hợp hai bộ phận như sau: cô/dì/bác (+1, nữ); chú/cậu/bác (+1, nam); cháu trai (-1, nam) và cháu gái (-1, nữ).

Tác phẩm độc lập nhưng đồng thời của Ward H. Goodenough đóng vai trò tiên phong về phân tích thành phần trong nhân học. Được tranh luận rộng rãi vào những năm 1960 (Goodenough 1964, 1967, 1970; Scheffler & Lounsbury 1971; Hammel 1965), phân tích thành phần phải chịu đựng mũi giòi phê phán gay gắt vì thường có nhiều cách khác để có thể đạt được các kết quả tương tự (Burling 1964; Spradley 1972a). Phân tích thành phần cũng là phương tiện cho sự xuất hiện cái gọi là DÂN TỘC CHÍ MỐI và lĩnh vực rộng lớn hơn KHOA HỌC DÂN TỘC CHÍ và nó đặt nền tảng cho nghiên cứu mới đây về NHÂN HỌC NHẬN THỨC (D'Andrade 1995).

Tham khảo thêm: Spradley 1980; Spradley & McCurdy 1972.